

Impact voorgenomen regeringsbeleid op kunst- en cultuursector

september 2024

embargo tot
00:01 uur
woensdag 11
september 2024

INTRODUCTIE

- Opgesteld door een consortium van publieke en private financiers voor cultuur in samenwerking met de culturele sector
- Verschillende (openbare) bronnen met analyses over de kunst- en cultuursector zijn geraadpleegd en gecombineerd en doorgerekend om tot de inzichten te komen.
- Deze inzichten zijn vervolgens gebruikt om mogelijke impact van een kleiner budget op kunst- en cultuurinstellingen in Nederland weer te geven.
- Daarnaast worden, op basis van een serie gesprekken met professionals uit de sector, eerste mogelijke (kwalitatieve) doorwerkingen op de lange termijn en op het ecosysteem genoemd.

SAMENVATTING

- De BTW maatregel zal leiden tot tenminste € 90 -110 miljoen aan gemiste inkomsten door daling van kaartverkoop. Dit bedrag zal oplopen door nog te verwachten prijsstijgingen door hogere lasten
- Het pakket aan maatregelen raakt de gehele sector in heel Nederland: gesubsidieerd, niet- gesubsidieerd, groot en klein, Randstad en niet-Randstad
- Het totale pakket aan maatregelen versterkt elkaar negatief, alle inkomstenbronnen van de gehele cultuursector worden geraakt: minder publieksinkomsten, minder subsidie, minder private inkomsten
- De BTW-verhoging en korting op het gemeentefonds hebben de grootste impact

Dit leidt tot een domino-effect: verarming van de culturele infrastructuur (al op basis van 5-10% minder publieke middelen) zal al tastbaar vorm krijgen buiten de Randstad en grote kerngemeenten:

stijgende kosten en BTW verhoging leidt tot hogere toegangsprijzen (en naar verwachting minder publiek)

afhankelijkheid van subsidie van Rijk en gemeenten (of provincies) wordt groter, terwijl overheden te maken hebben met bezuinigingen

private fondsen en financiers kunnen dit gat niet vullen en steunen vooral 'risicomijdend'

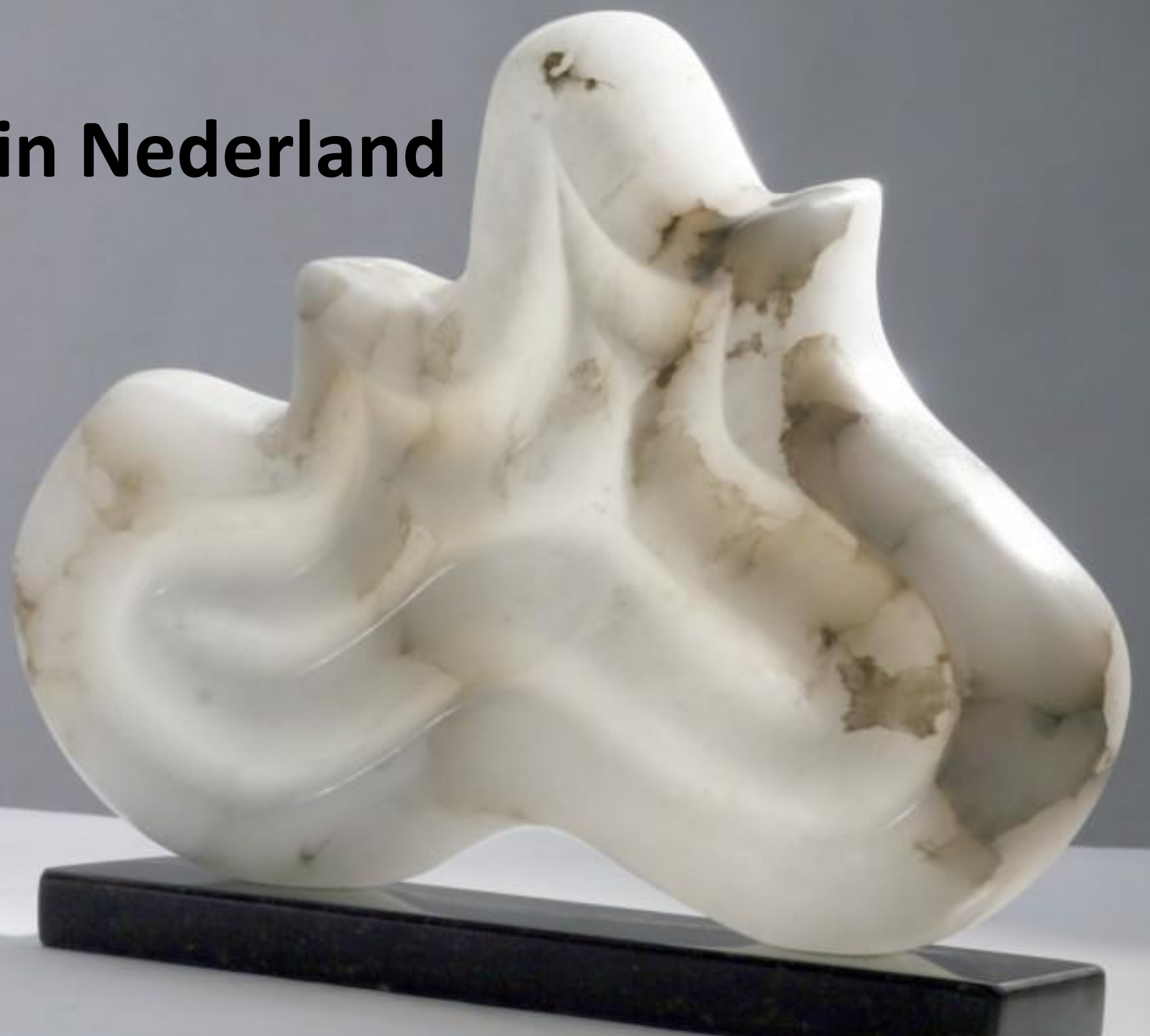

dit zal ten koste gaan van kleine en middelgrote instellingen en makers

SAMENVATTING

- domino-effect: bezuinigingen op producerende en presenterende instellingen in de Randstad en grote kerngemeenten raken direct regionale musea en podia in andere delen van het land. Want de grote publiekstrekkende voorstellingen komen daar vaak vandaan. Daar wordt door podia en musea geld mee verdiend mede voor financiering van programmering uit eigen regio, opkomend talent, etc.)
- domino-effect: negatieve gevolgen op lokale horeca en lokale dienstverlenende economie, afname publieksonwikkeling
- Een krimpende sector en instellingen die moeten bezuinigen als gevolg van de maatregelen raken vooral: makers, fair pay, publieks- en talentontwikkeling en bestaanszekerheid

Kunst en cultuur in Nederland

De Nederlandse kunst- en cultuursector is vertegenwoordigd door het gehele land en kent een clustering in Noord- en Zuid-Holland

1. Professionele podiumkunsten

Een breed pallet aan financiering voor cultuur in Nederland

50% subsidie | **40%** publieksinkomsten | **10%** private financiering

INSCHATTINGEN OP BASIS VAN BESCHIKBARE DATA

■ Subsidie ■ Overige eigen inkomsten ■ Publieksinkomsten

Inkomstenbronnen van culturele instellingen in NL, 2022, €mln	Voorbeelden	Bron data
Rijkssubsidie	BIS (249), Rijksfondsen (299), Erfgoedwet (257)	OCW Jaarverslag ¹
Gemeentesubsidie	Gemeentefonds, SPUK	OCW Analyse Overheidsuitgaven aan cultuur ²
Overige subsidie	Provincie	OCW Analyse Overheidsuitgaven aan cultuur ³
Private fondsen	Cultuurfonds, Fonds 21	Centrum voor Filantropische Studies - Geven in Nederland
Loterijen	Vriendenloterij	Centrum voor Filantropische Studies - Geven in Nederland
Giften	Huishoudens (~60), Bedrijven (~150), Nalatenschappen (~30)	Centrum voor Filantropische Studies - Geven in Nederland
Publieksinkomsten	Entreegelden, Horeca, Winkel	Goudriaan: Gevolgen afschaffing verlaagde BTW-tarief ⁴
Totaal		

1. BIS aan instellingen (249mln); BIS aan rijksfondsen (299mln); Erfgoedwet / museale instellingen met een wettelijke taak (257mln); totaal 1,658 €mln, maar dat is incl. monumentenzorg, archieven, en andere zaken buiten scope
2. Aangenomen dat 60% van gemeenteuitgaven aan cultuur (~2,100 €mln) besteed worden aan culturele instellingen in scope op basis van analyse van grote steden, op grondslag van totale gemeenteuitgaven aan cultuur van 2021 geëxtrapoleert naar 2022 met groeivoet van 2017 tot 2021
3. Provincieuitgaven aan cultuur in 2021
4. Op basis van Goudriaan (incl. musea, professionele podiumkunsten, en festivals; excl. openbare bibliotheken en boekverkopers)

Waarde voor Nederland

Maatschappelijke waarde:
sociaal, educatief,
gezondheid

Sociale waarde

- Sociale cohesie
- Communicatie en stimulans van debat
- Identiteit

Educatieve waarde

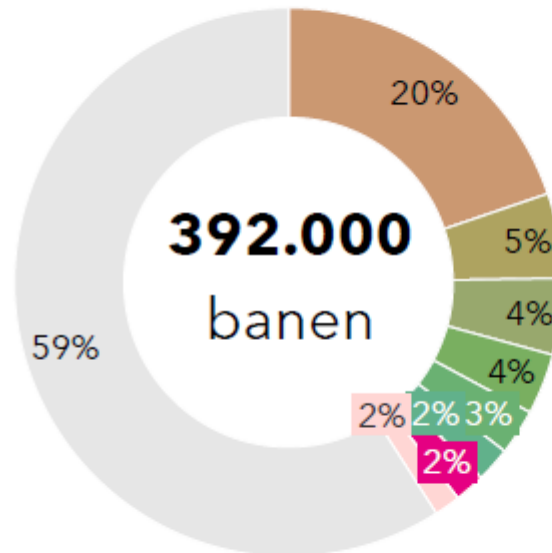
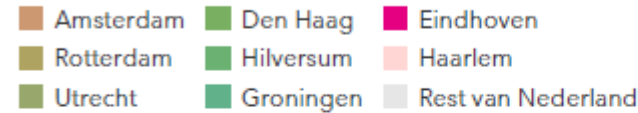
- Cultureel & historisch bewustzijn
- Kritisch denken
- Creatieve ontwikkeling

Gezondheid en welbevinden

- Preventie van ziekte
- Beheersing van ziekte

Werkgelegenheid:
~392k banen,
waarvan een derde in de G4.

Aantal banen in creatieve sector in Nederland, 2022, %

Circa 77,000 banen in de creatieve sector in Amsterdam; ca. 10% van totale werkgelegenheid van de stad

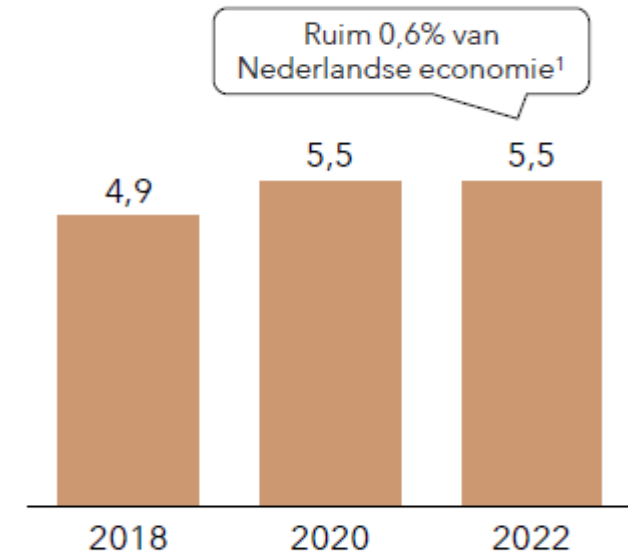
Top 5 steden met banen in creatieve sector zijn allemaal Randstad; top 15 bevat 8 steden uit Randstad

In top 15 steden is creatieve sector ca. 6% van werkgelegenheid; in rest van Nederland 3-4%

1. LISA-data betreft het totaal aantal banen, de analyse in dit onderzoek is echter gedaan met Full-time equivalents (FTE), wat er verderop in het document voor zal zorgen dat cijfers lager uit zullen vallen
Bron: Monitor Creatieve Industrie 2023 ([link](#))

Directe bijdrage aan het BBP:
ca. 5,5 €mld

Directe BBP-bijdrage kunst- en cultuursector, 2018-2022, € mld

1. Totale Nederlandse economie 2022 : €860 miljard (CBS)

26,5 miljard / 3,4%
Bijdrage creatieve industrie
aan BBP

Impact van de maatregelen

De maatregelen raken alle inkomstenbronnen: -200 - 350 €mIn

Geschatte impact op totale inkomsten is 4-7%, met grootste impact van verhoging btw en verlaging subsidies

INSCHATTINGEN OP BASIS VAN BESCHIKBARE DATA

ZIE BACK-UP VOOR VERDERE UITLEG AANNAMES

Scenario hoog Scenario laag

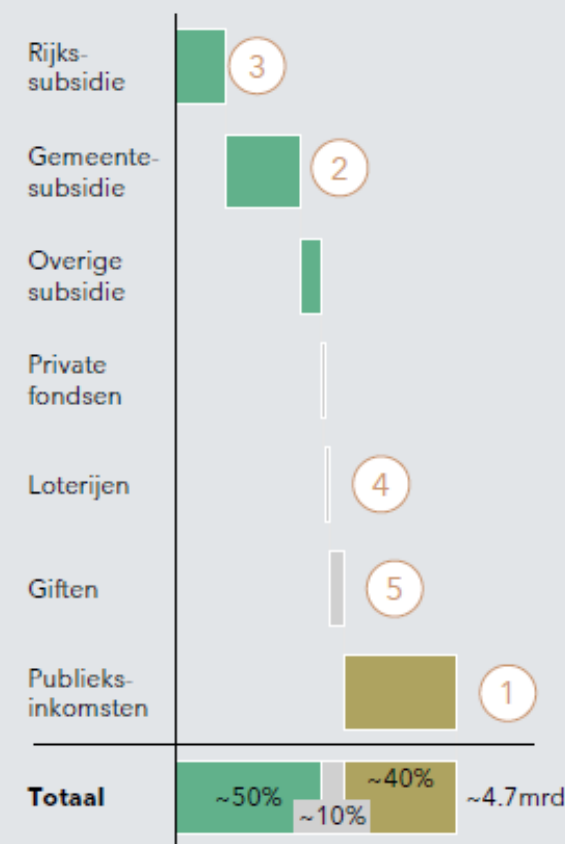
Mogelijke maatregel	Hoog-over aanname effect, detail volgt	Geschatte impact, €mIn
1 Verhoging btw op kunst & cultuur van 9% naar 21%	Prijselasticiteit leidt tot 5% tot 6% lagere vraag en daarmee publieksinkomsten (o.b.v. analyse Goudriaan)	-110 -90
2 Verlaging Gemeentesubsidie	Maatregelen op Gemeentefonds leiden tot 5% tot 10% lagere gemeentesubsidie (o.b.v. analyse miljoenennota en publieke bronnen)	-130 -65
3 Verlaging Rijkssubsidie	Generieke taakstelling van 1 miljard leidt tot 5% tot 10% (5.5% tot 7% naar rato) lagere Rijkssubsidie (o.b.v. analyse hoofdlijnenakkoord en kamervragen)	-80 -40
4 Verhoging kansspelbelasting	Verminderde bijdragen vanuit loterijen met 4% tot 25% door lagere vraag naar kansspelen (o.b.v. interview en vergelijkbare analyse NOC-NSF)	-25 -5
5 Aanpassing giftenaftrek	Reductie van kosten giftenaftrek op de Rijksbegroting leidt tot 5% tot 7% minder giften van huishoudens (o.b.v. analyse SEO in opdracht van MinFin)	-4 -3
		+ -200 - 350 €mIn ~4 - 7% van totaal¹

1. Uitgaande van Ca. 4.7 €miljard totale inkomsten

Bron: Budgettaire bijlage hoofdlijnenakkoord (15 mei 2024); Antwoorden op Feitelijke Kamervragen Voorjaarsnota 2024 (31 mei 2024) OCW Jaarverslag 2023; OCW - Overheidsuitgaven aan cultuur; Centrum voor Filantropische Studies - Geven in Nederland 2024; Memo René Goudriaan: Gevolgen afschaffing verlaagde BTW-tarief voor culturele goederen en diensten revisited, 17 mei 2024; SEO - Geven en nemen. Evaluatie giftenaftrek 2016-2021; Miljoenennota 2024; Findo - Data Financiën Decentrale Overheden; Binnenlands Bestuur - Koepels eisen maatregelen tegen ravijnjaar; Gemeente Amsterdam; NOC-NSF Doorrekening Hoofdlijnenakkoord

Subsidie
Overige eigen inkomsten
Publieksinkomsten

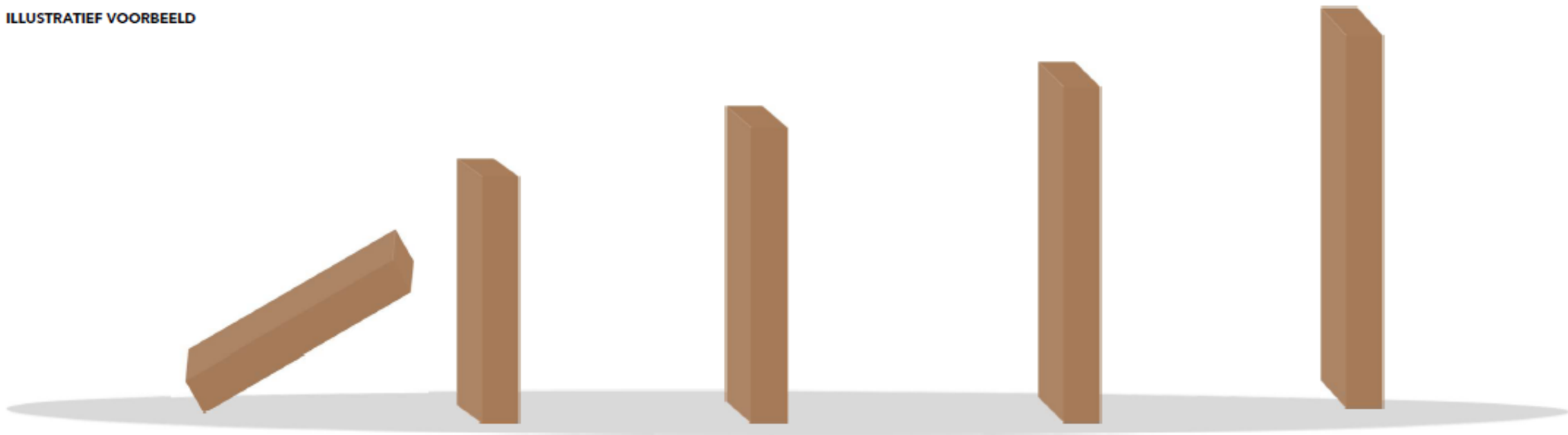
Geraakte inkomstenbronnen door mogelijke maatregelen

Afbreuk door domino-effect

Samenhangende inkomstenbronnen in de sector: verminderde subsidies raken kleine instellingen mogelijk het hardst

ILLUSTRATIEF VOORBEELD

Zowel het Rijk als Gemeenten hebben 5-10% minder te besteden aan kunst en cultuur

Gemeenten reageren hier mogelijk op door:

- Rijkssubsidies te "matchen", wat veelal bij grotere instellingen terecht komt
- Instellingen te steunen die geen Rijkssubsidie meer ontvangen

Hierdoor is **minder budget over voor kleinere instellingen**

Private fondsen (die al vergrote druk hebben door verminderde subsidies) zullen **minder snel geven aan deze kleine instellingen** als er geen ondersteuning vanuit rijk of gemeente is

Hierdoor zouden, ondanks de "kaasschaaf van 5-10%", **kleine instellingen mogelijk harder worden geraakt**

Effecten op de lange termijn

Impact op het gehele ecosysteem

Resultaat van verminderde inkomsten

Aanbod neemt af

Mogelijke langetermijneffecten

- Kleinere en minder diverse groep die kan gebruik maken van kunst en cultuur
- Minder aanbod op plekken buiten Randstad

Aanbod verandert

(minder risicovol, beperkte innovatie, minder ruimte voor jong talent)

- Gebrek aan mid-career makers, door minder opleiding en doorstroming
- Verminderde aantrekkingskracht voor Nederlanders, door beperkte vernieuwing
- Minder divers publiek wordt bediend / aangetrokken
- Internationale positie van instellingen onder druk (minder aantrekkelijk voor buitenlandse bezoekers en donoren)

'Extra' activiteiten stoppen, o.a. rand-programmering en educatie

- Minder groot bereik en minder instroom nieuwe generatie publiek
- Minder grote aantrekkingskracht van de sector voor jong talent

Mogelijke effecten op het ecosysteem

- **Zalen en podia:** minder voorstellingen zorgt voor minder inkomsten voor zalen, die mogelijk duurder worden of niet meer in huidige vorm kunnen bestaan
- **Horeca en (lokale) toeleveranciers:** bij verminderde activiteit zullen horeca rond musea en podia minder bezoekers hebben, en zal er minder markt zijn voor toeleveranciers (bijv. van materialen, grafisch ontwerp of decorbouwers, of eten & drinken bij festivals)

Impact op werkgelegenheid en bestaanszekerheid

Verminderde werkgelegenheid

Direct verband tussen inkomsten- en FTE-reducties: ieder procentpunt mindering in inkomsten leidt tot minstens een procentpunt minder FTE's¹.

Dit geeft minder ruimte aan scheppend en uitvoerend kunstenaars, en op lange termijn minder opleiding en doorstroming

25% minder inkomsten betekent bij ons 25% FTE bezuiniging. We zullen dan eerst op ZZP'ers bezuinigen, maar op termijn heeft het ook invloed op vaste krachten

Bemoeilijkte uitvoering "fair pay"

Sinds "fair pay" regeling² hebben culturele instanties hogere salariskosten met dezelfde begroting, waardoor instanties soms minder mensen kunnen aannemen

We onderschrijven "fair pay", maar hebben nu hogere kosten terwijl inkomsten niet gestegen zijn. Dit drukt sterk op onze begroting

Onevenredige impact op nieuwe generatie makers en uitvoerders

Verminderde inkomsten kunnen leiden tot minder risicovolle programmering en minder ruimte voor educatie en kennisoverdracht. Daarnaast kan gelden "last in, first out"

Met beperkt budget krijgen jongere makers minder vaak een kans dan gevestigde makers

Kennisoverdracht op nieuwe generatie is onze grote zorg - daar hebben we nu geen budget voor

Jong talent kan niet optreden, dus er vindt geen doorstroom plaats. Dat gaan we voelen over 10 jaar

¹. Instellingen geven aan dat er een 1-op-1 verband is tussen de mindering op het budget en de mindering op FTEs

². Fair pay, vaak opgedragen door fondsen als voorwaarde voor subsidie / giften, verplicht instellingen aan te sluiten bij collectieve tariefafspraken voor de beloning van artiesten en makers